

אחין השותפין

א. המשנה

1. קמד: המשנה הראשונה "אחין השותפין".
2. עמוד על שיבוצה של משנה זו בתוך הפרק.
3. לסקירה על נוסח המשנה - האם יש לגרוס "השותפין" - ראה מבוא לנוסח המשנה עמ' 1097, "ויל"ו מטעה ומטעה" (עד סוף הדוגמה הראשונה בעמ' 1099).
4. שאלת הנוסח כרוכה בשאלה יסודית - האם דיני תפיסת הבית הם כדיני שותפות או האם תפיסת הבית היא בעלת מעמד מיוחד?
  - עיין בכורות נו: המשנה, ובגמרא שעליה, עד "למעשר בהמה".
  - ביצה לט: "וסבר רב נחמן יש ברירה... לא קנה" (להרחבה - מקבילות בירושלמי שקלים פ"א ה"ז, מ"ו ע"ב, ובירושלמי קידושין פ"א ה"ו, ס' ע"ד).
  - בבא בתרא קלז: "אמר רבה בר רב הונא... או רמון לא" וברמב"ם לולב פ"ח ה"א.
  - חידושי רבנו חיים הלוי הלכות תרומות פ"ח ה"ד ד"ה והנראה לומר (עמ' מא).

ב. נפל לאומנות

1. תוספתא ב"ב פ"י הל' ד-ר'.
2. השווה בין המשנה ובין התוספתא.
3. קמד: "תנא האי אומנות... ירחק מהם".
4. ירושלמי בבא בתרא פ"ט ה"ו, י"ז ע"א, "תני האחין השותפין... ינתן מן האמצע".
5. חידושי הרמב"ן ד"ה ואוקימנא בגמרא לאומנות המלך..
6. תוספתא כפשוטה לב"ב עמ' 445 הערה לשורות 17-18.
7. ר"י מיגאש ד"ה תנא האי אומנות
8. להרחבה - שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן כ"א.
9. על "תנא האי אומנות" - ראה מבוא לנוסח המשנה עמ' 1291-1292.

ג. חלה ונתרפא

1. קמד: "חלה ונתרפא... ירחק מהם".
2. תוספתא ב"ב פ"י ה"ו.
3. כתובות נב: "תנו רבנן אלמנה ניזונית... חשוב שאנ".
4. ירושלמי בבא בתרא פ"ט ה"ו, י"ז ע"א, "חלה ונתרפא... מילתא".
5. תד"ה חלה.
6. חידושי הרמב"ן ד"ה והא דקתני סיפא.
7. תד"ה אבל חלה; ראב"ד בשטמ"ק ד"ה אבל חלה באונס; תוס' ר"ד ד"ה האחיים השותפים.
8. תוספתא כפשוטה לב"ב עמ' 446 הערות לשורות 19-20.

ד. עד כמה דורות

1. תוספתא ב"ב פ"י ה"ג.
2. ירושלמי ב"ב פ"ט ה"ד, י"ז ע"א, "רבי חייא רובה... אלפים".
3. חידושי הרמב"ן, "ובתוספתא משמע... כתבת".
4. תשובות ופסקים לראב"ד סימן קלח (= תמים דעים סימן נח).

בבא בתרא פרק תשיעי – דף מספר 10

בס"ד, ו' בטבת תשס"א.

5. תוספתא כפשוטה לב"ב עמ' 444.

בס"ד, ו' בטבת תשס"א.

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף נו עמוד ב

מתני'. האחין והשותפין שחייבין בקלבון - פטורין ממעשר בהמה, חייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקלבון. קנו מתפיסת הבית - חייבין, ואם לאו - פטורין. חלקו חזרו ונשתתפו - חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה: גמ'. ת"ר: + במדבר י"ח + יהיה לך - ולא של שותפות, יכול אפילו קנו בתפיסת הבית - ת"ל יהיה. והאי בבכור כתיב! אם אינו ענין לבכור - דהא איתיה בשותפות דכתיב + דברים י"ב + ובכורות בקרכם וצאנכם, תנהו ענין למעשר בהמה.

5

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לט עמוד ב

וסבר רב נחמן יש ברירה? והתנן: האחין השותפין, כשחייבין בקלבון - פטורים ממעשר בהמה, וכשחייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקלבון, ואמר רב ענן: לא שנו אלא שחלקו גדים כנגד טלאים, וטלאים כנגד גדים, אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים - אומר: זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך. ורב נחמן אמר: אפילו חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים אין אומר זה חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך. - אלא, דכולי עלמא בירא דהפקרא היא, אלא הכא במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי, מר סבר: קנה, ומר סבר: לא קנה

10

תלמוד ירושלמי מסכת שקלים פרק א דף מו עמוד ב

הלכה ז' השוקל על ידי עני כו' אמר ר' לעזר והן שחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים הוא חלקו משעה הראשונה אמר רבי יוחנן ואפילו חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים כלקוחות הן כהיא דתנינן תמן הלקוח ושניתן לו מתנה פטור ממעשר בהמה האחין והשותפין שחייבין בקולבון ופטורין במעשר בהמה בשחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקולבון בשלא חלקו רבי חזקיה אמר רבי ירמיה בעי ולמה לי' נן אמרין פעמים שחייבין בזה ובזה ופעמים שהן פטורין מזה ומזה היך עבידא חלקו את הנכסים ואחר כך חלקו את הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו את הבהמה ואחר כך חלקו את הנכסים מזה ומזה אמר רבי מנא דהא דאת אמר בשלא היתה הבהמה רוב אבל אם היתה הבהמה רוב הן הן עיקר נכסיו רבי אבון אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה את פוטרו מן הקולבון אמר ליה לא שנייה היא שהוא נותן סלע אחת שלימה מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו חייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקולבון ותנינן חייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה רבי בא בשם אבא בר רב הונא היא שני אחין שירשו את אביהן היא שני גיסין שירשו את חמיהן לאיכן היו הקולבונות נופלין רבי מאיר אומר לשקלים רבי לעזר אומר לנדבה רבי שמעון השזורי אומר ריקועי זהב וציפוי לבית קודש הקדשים בן עזאי אומר שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן ויש אומרין להוצאת דרכים הדרן עלך באחד באדר

15

20

25

תלמוד ירושלמי מסכת קידושין פרק א דף ס עמוד ד

הלכה ו' כל הנעשה דמים באחר כו' תמן תנינן זה הכלל כל המיטלטלין קונין זה את זה רבי בא רב חונה בשם רב אפי' צבור בציבורין א"ל רבי לעזר לא שנינו אלא כל הנעשה דמים באחר בלבד דבר שהוא צריך לשום אתייה דרב חונה כרבי יוחנן ור' לעזר בשיטתיה דתנינן תמן האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה ושחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקולבון א"ר לעזר והן שחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישי' כנגד תיישי' הוא חלקו משעה ראשונה א"ר יוחנן ואפי' חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים כלקוחות הן דתנינן תמן הלקוח והניתן לו מתנה פטור ממעשר בהמה האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה בשחלקו וחזרו ונשתתפו כשחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקולבון בשלא חלקו

30

35

תוספתא מסכת בבא בתרא (ליברמן) פרק י

הלכה ג

האחין שהניח להן אביהן נכסים ולאחד מהן יש לו בנים ועמדו בניו של זה והשביחו את הנכסים והביאוהו לבית הריבוי לא יאמר לו תנו לי מה שהשביחו בני את הנכסים וכן הן לא יאמרו לו תנו לנו מה שאכלו בניך אלא מה שאכלו אכלו מן האמצע ומה שהשביחו השביחו לאמצע

40

הלכה ד

האחין שהניח להן אביהן נכסים ועמדו והשביחום השביחו לאמצע ולא עוד אלא אפי' הניח להן אביהן פסל או קרדום והשביחו השביחו לאמצע האחין שנטל אחד מהן מאתים זוז והלך ללמוד תורה או ללמוד אומנות לא יאמר אילו הייתי כאן הייתי ניזון מן האמצע אלא אומ' לו אילו הייתי כאן הייתי ניזון מן האמצע עכשיו שניזנתה ניזנתה מטיל לעצמך (צ"ל משל עצמך).

45

הלכה ה

האחין שנעשה אחד מהן גבאי או אפומלוטוס אם מחמת נכסים נפל לאמצע אם מחמת עצמו נפל לעצמו

בס"ד, ו' בטבת תשס"א.

הלכה ו
חלה ונתרפא ונתרפא משל עצמו אמ' רבן שמעון בן גמליאל במי דברים אמורים ברפואה שיש לה קיצבה אבל רפואה שאין לה קיצבה נתרפא מן האמצע 50

תלמוד ירושלמי מסכת בבא בתרא פרק ט דף יז עמוד א

הלכה ד' רבי חייה רובה אמ' סתם אחין שותפין עד שלשה דורות אמר רבי בר בון אף רב המנונא הורי כן אמר רבי אימי בן שנרא' חלוק בחיי אביו מה שסיגל סיגל לעצמו כהדא חד בר נש איתעביד ספר בעא אחוי מיפלג עימיה אתא עובדא קומי רבי אמי אמר כך אנו אומרים אדם שמצא מציאה אחיו חולקין עמו חד בר נש נפק לשליחותא בעא אחוי מיפלוג עימיה אתא עובדא קומי רבי אמי אמ' כך אנו אומרים אדם שיצא לליסטייא אחיו חולקין עמו רבי הוריינ' אחוי דרבי שמואל בר סוסרטיי בעא אחוי מיפלוג עימיה אמר לו אלכסנדרי אחוי ידע את דשבק אבונן אלפים 55

הלכה ו' האחין השותפין כו' תני האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות המלך בזמן שבאין מכה האריס (צ"ל האחין) נוטלין מכה האריס (צ"ל האחין) מכה בעל הבית (צ"ל עצמו) נוטלין מכה בעל הבית (צ"ל נוטל לעצמו) כהדא דרב נחמן בר שמואל בר נחמן נתפש לבולי אתא עובדא קומי רבי אמי אמר אין אין אית בניכסוי דנחמן שנתפש לו ינתן לו מנכסיו ואם לאו ינתן לו מן האמצע חלה ונתרפא ונתרפא מן האמצע תני רשב"ג אומ' כל מכה שיש לה קיצה מתרפא מכתובת' ושאיין לה קיצה מתרפא מן הנכסים כהדא קריבתיה דר"ש בר ווא הוות חששה עיינה אתת גבי ר' יוחנן אמ' לה קציין הוא אחין אסייך אין קציין מן פרניך אין לא קציין בעליך יהיב לך ולא כן תנינ' אל תעש עצמך כערכי הדיינין ומדר' חגי בשם רבי יהושע בן לוי אסור לגלות ליחיד דינו אמר ידע הוה רבי יוחנן דהיא איתא כשירה בגין כן גלי לה בעלה בעי הן דקצין והיא בעייה הן דלא קצין למאן שמעין לא לבעלה אמ' רבי מתנייה הדא דתימר בהוא דלית דיניה עימיה ברם בהוא דאית דיניה עימיה אמר ליה מילתא 60 65

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן כא

שאלה: אחת היא שאלתי, לפרש לי הא דגרס בירושלמי (פרק מי שמת ה"ו / צ"ל: ה"ד /): האחיים והשותפים שנפל אחד מהם לאומנות וכו'. כהדא דרבי שמעון בריה דרב שמואל בר נחמן נתפש לבולי. אתא לקמיה דרב נחמן. א"ל רב נחמן: אין איתא נכסי לדנפל לבולי, נותן משלו. ואם לאו, נותן מאמצע. 70

תשובה: תחלת כל דבר, דע: דהאחים השותפין גרסינן, ול"ג: והשותפין. דדין זה באחים שותפין בלבד. לפי שאנו רואים האחים, כל זמן שלא חלקו תפוסת הבית, כאילו כולן אחד. וכאילו היה האב קיים, בנכסים שירשו מהאב, והן ובניהם ובנותיהם מתפרנסים מתפוסת הבית. ואפילו הלך אחד מהם ללמוד תורה במקום אחר, נותנין לו מזונות לפי ברכת הבית. וכדאיתא בירושלמי פרק מי שמת: תני רבי חייה רבא: סתם אחים שותפין עד שלשה דורות. א"ר יוסי ברבי בון: אף רב המנונא אורי כן. ודוקא תפוסת הבית, אבל אי נפל לאומנות, ונעשה ספר או חייט, ונשכר לשליחות מה שעשה, לעצמו. וזו היא ששינינו במשנה מי שמת (דף קי"ד): האחיים והשותפים שנפל אחד מהם לאומנות, נפל לאמצע. ופרש בברייתא מאי אומנות: אומנות המלך. כלומר: דוקא לאומנות המלך. שהמלך רגיל למנות אנשים לפקח על מלאכתו. ולוקח אחד מכל בית, ולפי עשרו. וכיון שהן עדיין שותפים, אם נפל אחד מהם לאותו אומנות, אע"פ שהוא חריף יותר ומהיר במלאכתו ביותר, אין אומרינן: מחמת חריפותו נתמנה, והרי מה שהרויח לעצמו. אלא הרי הוא לאמצע. וכדתיניא התם: אחד מהאחים שמינהו גבאי או פלוסטוס, אם מחמת האחים לאחים, ואם מחמת עצמו לעצמו. ואמרינן: פשיטא. ופריק לא צריכא דחריף טפי. מ"ד = מהו דתימא = חורפיה גרם ליה, קמ"ל. וש"מ: שכיר שנפל מחמת עצמו, אפילו הן שותפין. וה"נ איתא בירושלמי (שם / פרק מי שמת ה"ג /): חד בר נש איתעביד ספר. בעו אחוה למפלג עמיה. אתא עובדא קמיה / בגרסת הירושלמי שלפנינו: קומי / דר' אמי. אמר: אני אומר / בגרסת הירושלמי שלפנינו: כך אנו אומרים / אדם שמצא מציאה, אחיו חולקים עמו, בתמיהה? וכן אם יצא שם לאחד מהם שהוא עשיר. והמלך תובע מן העשירים שיתנו לו. ונתפס זה בתוך העשירים. אם עשיר מחמת נכסיו, אינו נותן מתפוסת הבית, אלא מנכסיו עצמו. שלא נתבע בתוך העשירים מחמת אחיו, אלא מחמת עצמו. אבל אם שם עשירותו מחמת ממון הבית, על אותו ממון הוא נתבע, ולפיכך יתן מתפוסת הבית. וזהו מעשה דרבי שמעון בריה דר' שמואל בר נחמן. ופירוש נתפס לבולי: נתפס בתוך העשירים מחמת עשרו. ובולי הם העשירים, כד"א = כמא דאת אמר =: פרוסבולי ופרוסבוטי (גיטין לו:). וזהו הירושלמי ששאלתם. 75 80

רמב"ן, רמב"ן מסכת בבא בתרא דף קמד/ב
מתני' האחין השותפין וכו'. פי' האחין שהן שותפין, וכן פי' זו ששינינו בכורות (נ"ו ב') האחין השותפין בזמן שחייבין בקלכון, האחין שהן שותפין, ובירושלמי מפרש שעד שלשה דורות הם שותפים בסתם לכל דבר, ובגדולים ואוכלין ומתפרנסין מתפוסת הבית ביחד עסקינן. 85 90

ואוקימנא בגמ' לאומנות המלך דוקא אבל לשאר אומניות לעצמו הוא, ופי' הענין כגון שמחמת עושר הוא שמינהו גבאי שכן דרך המלכים לעשות כן וכדאמרינן בבראשית רבה (פע"ו) במלכות הרשעה הזו שהיא מכנסת 95

בס"ד, ו' בטבת תשס"א.

עין רעה בממונו של אדם פלן עתיר נעבדיניה פוליטוס, ואם אינו עשיר ומחמת ממונו של אחין הוא שמינוהו, לאמצע הוא, ובתוספתא תניא אם מחמת נכסים לאחין.

והא דקתני סיפא חלה ונתרפא נתרפא משלעצמו קתני עלה בתוספתא אמר רבן גמליאל במה דברים אמורים ברפואה שיש לה קצבה אבל ברפואה שאין לה קצבה מתרפא מן האמצע, פי' לפי שהוא כמזונות, ומדקיימא לן גבי כתובת אשה כרבן גמליאל דרפואה שאין לה קצבה כמזונות היא, ה"נ כותיה קיימא לן, ואע"ג דאיכא לאיפלוגי בהו בטעמא אנן לא פלגינן עלה דרבן גמליאל מסברין, כיון דאיהו אזיל לטעמיה ואיפסיקא הילכתא כותיה בחד דוכתא, ומיהו דוקא בשלא רצו לחלוק או שכבר נתרפא אבל חלה ולא נתרפא יכולין לומר לו חלוק עמנו, דלא גרע מהא דתנן (קל"ט א') אין הגדולים מתפרנסים על הקטנים ולא וכו'.

ובתוספתא משמע שאפי' היו לאחד בנים וזן אותם מתפיסת הבית אין מחשבין לו אלא מה שאכלו [אכלו] מן האמצע, ויש לרב ר' אברהם ב"ר דוד ז"ל דברים אחרים בכל זה, ומה שנראה יותר נכון כתבת.

שיטה מקובצת, שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קמ"ב/ב

וזה לשון הראב"ד ז"ל בהשמטה שבסוף מצינא מחידושיו:

(ז"ל) האחים השותפים שנפל אחד מהם לאומנות נפל לאמצע. חלה ונתרפא נתרפא משל עצמו. ואמרינן בגמרא תנא לאומנות המלך. עוד תניא אחד מן האחים שמינהו גבאי או פולמוסטוס אם מחמת האחים לאחיים אם מחמת

עצמו לעצמו. מסתפקא לי מתניתין דקתני נפל לאמצע אם במחמת האחים קאמר כעין הברייתא או שמא אפילו מחמת עצמו משום דשותפי נינהו וכשנעשו שותפים קאמר לכל דבר ובברייתא דמפליג בין מחמת אחים למחמת עצמו בשאינן שותפים ואפילו הכי כיון דמכח אביהם קאתי להו האחים חולקים עמו בין לריוח בין להפסד בלבד שלא יפשע בהפסד. וראיתי בירושלמי דגריס הכי תני האחים השותפים שנפל אחד מהם לאומנות בעסקי המדינה

בזמן שבא מכח האחים נוטלים מכח האחים אם מכח בעל הבית נוטלים מכח בעל הבית קתני הכא נוטלים מכח בעל הבית משמע הכא שאפילו מחמת עצמו כיון שהם שותפים כולם נוטלים ולפי זה הענין ברייתא דמפליג בין מחמת אחים למחמת עצמו בשאינם שותפים. אלא דקשיא לי האי לישנא דמאי טעמא לא לתני בין מחמת אחים

בין מכח בעל הבית האחים נוטלים עמו. ואפשר הכי פליג בהו דאי איכא אחים קטנים דלאו בני שותפות נינהו אם מחמת האחים דהיינו מכח אביהם אי נמי מכח ממונם שהוא משותף כולם נוטלים ואם מכח עצמו הוא (מן)

הקטנים אינם נוטלים. ואם ישאל שואל אם כן דמשום שותפות הוא ואפילו בא מכח עצמו מאי שנא אומנות המלך משאר אומניות הלא שותפים הם לכל דבר ואפילו במציאתם. איכא למימר רבותא קאמר דאפילו אומנות

המלך שהוא כמו שררה אל משא מלך כך אנו אומרים שיחלוק להם (המלכות) [המלאכות] אתא למימר שיחלוק להם הריוח וההפסד בלבד שלא יפשע בהפסד. והא דתניא אחד מן האחים שנטל מאתים זו והלך ללמוד תורה

או ללמוד אומנות יכולים האחים לומר לו אם אתה אצלנו יש לך מזונות כו' הא ודאי באחים שלא חלקו מיירי שאם חלקו מחלקו מי איכא למימר שלא יהא ניזון משלו כמו שירצה אלא ודאי כשלא חלקו ונטל אותן מן האמצע והוא ניזון מן האמצע לפי ברכת הבית. ושמענין מינה שהאומנות שילמד הריוח יהיה שלו שאם יחלקו

הם עמו למה יחשבו לו מזונות לפי ברכת הבית ולא (הפרידה) [כמפורדת] ריוח הוא להם שילמד האומנות וירויח לאמצע אלא שמע מינה האומנות לעצמה והתם אמרינן אם מכח בעל הבית נוטלים מכח בעל הבית והא

ודאי לאומנות דמי ומכח השיתוף נוטלים אחיו עמו קשיא הך אלא שמע מינה דוקא האחים השותפים שנשתתפו בכל דבר ולא מכח ממון אביהם בלבד שהוא משותף ביניהם דההוא ודאי אומנותם ומציאותם לעצמם. וגרסינן

נמי התם אמר רבי אמי בן שנראה חלוק בחיי אביו מה שסגל סגל לעצמו כהדא חד בר נש איתעבד סופר [נסחא אחרינא ספר] בעא אחוה מפלג עמיה אתא עובדא קמי רבי אמי אמר כך אנו אומרים אדם שמצא מציאה אחיו חולקים עמו כלומר כיון שאין להם שיתוף אחר אלא שהממון בלבד הוא משותף ביניהם אבל זה אוכל בפני עצמו וזה אוכל בפני עצמו ומה שמוותר ממזונותיו מותר לעצמו אף מציאותו ואומנותו לעצמו ולא לאמצע. תו

גרסינן התם רב נחמן בריה דרב שמואל בר נחמן איתפס לבולי כו' עד משל אמצע. נראה שעשו אותו ממונה למלאכת המלך והיה צריך להוציא עליה הוצאות ואמר רבי אמי אם יש לו נכסים שהיה מוחזק למלכות בבעל ממון ועל כן מינוהו כי כן דבר המלכות שנותן עיניו בבעלי ממון וממנים אותם על מלאכתם כדי להוציא עליהם

וליתול מהם פעמים ירויח ופעמים יפסיד ואמר אם הוא בעל ממון מחמת עצמו ונתן לו מה שיוציא במלאכת המלך מנכסי עצמו ואם יפסיד או ירויח לעצמו ואם אין לו נכסים לעצמו אלא מחמת הממון שהניח להם אביהם נתמנה ינתן (מה) מה שיוציא מן האמצע והריוח וההפסד לאמצע והיינו דקתני בברייתא אם מחמת האחים

לאחים כלומר מחמת הממון המשותף ביניהם. גרסינן התם [לענין דין כתובה] בענין חלה ונתרפא נתרפא משל עצמו תני רבי שמעון בן גמליאל אומר כל מכה שיש לה קיצא מתרפא מכתובתא כו' ובכתובות נמי גרסינן הכי בענין לקתה חייב לרפאותה. איכא מאן דבעי מימר דהא דאמרינן בגמרא דילן לא שנו אלא שחלה בפשיעה כו' ברפואה שאין לה קצבה מפני שהיא כמזונות שכמו שניזון מן האמצע כך מתרפא מן האמצע אבל רפואה שיש

לה קצבה אפילו חלה באונס מתרפא משל עצמו ומשמע ליה הכי משום דאייתי לה האי מימרא דרבי שמעון בן גמליאל הכא. ואנן לא סבירא לן הכי חדא דהא בשותפי עסקינן כדפרישית לעיל שאפילו מציאותם ואומנותם לאמצע. ועוד רבי (אלעזר) [אלעזר] אדמוקי למתניתין בשחלה בפשיעה לוקמה אפילו באונס וברפואה שיש לה

100

105

110

115

120

125

130

135

140

145

בס"ד, ו' בטבת תשס"א.

קצבה. אלא ודאי לא שני לן הכא בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה ואין ללמד מסמוכין דגמרא דבני מערבא:

150 אבל אני מסופק בדברי רבי שמעון בן גמליאל עצמו אם נאמר כך לגבי בעל עצמו או דילמא לא אמרינן הכי אלא לגבי יורשים משום דגמרא דילן גבי יורשים קתני לה בברייתא אבל במתניתין דקתני לקתה מייב לרפאותה לא קמפליג ולא מידי ועוד דלא אשכח ליה פתרא אלא דאמר לה הרי גיטה וכתובתה ותרפא עצמה אבל בלאו הכי בכל רפואתה מחייב. ועוד אי בבעל עצמו היכי אמרינן מתרפאת מכתובתה וכי גובה כתובתה מחיים אלא שאין זו ראייה אבל מסעד הוא. עד כאן לשונו בהשמטה הנזכרת:

155 **שיטה מקובצת, שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קמ"ב**

אבל חלה באונס נתרפא מן האמצע. לפי שרפואת החולי כמו מזונות היא ודוקא ברפואה שאין לה קצבה כדאייתא בכתובות. אי נמי בכל אונסין נמי אמרינן שהם לאמצע ובאחים שהם שותפים בכל דבר בין בעסקי גופם בין בעסקי ממונם הילכך אונסי גופם נמי לאמצע הוו וזה עיקר שהרי שנינו הניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסים על ידי הקטנים ולא הקטנים ניזונים על ידי הגדולים ואם אין ניזונים מזונות אחרים מן האמצע היאך מתרפאים מן האמצע והלא הם מזונות יתרים ומרובים אלא שמע מינה כדאמרן. הראב"ד ז"ל. וכבר כתוב לעיל לשונו שבהשמטה ושם האריך:

שו"ת הראב"ד סימן קלח

ומה +תמ"ד סי' נח+ שראינו בירושלמי +בבא בתרא פ"ט הל' ג+ ת"ר חייא רבה אומר סתם אחים שותפים עד שלשה דורות. כך מציינו ענינו בתוספתא +בבא בתא /בתרא/ פ"י הל' ב+ האחים שהניח להם אביהם נכסים

165 [ולאחד מהם יש לו בנים, ועמדו בניו של זה והשביחו את הנכסים] +השלמה זו על פי התוספתא+ והביאום לבית הרבוי לא יאמר להם תנו לי מה שהשביחו בני את הנכסים, וכן הם לא יאמרו לו תן לנו מה שאכלו בניך, אלא מה שאכלו אכלו מן האמצע ומה שהשביחו לאמצע. ועל זה הענין אמר ר' חייא כי זה השתוף אינו אלא עד שלשה דורות, ובחיי אבי אביהם קא מיירי כי הכא שאם השביחו הבנים או בני בנים לא יאמרו תנו לי מה שהשביחו בני או בני בני, אלא מה שהשביחו [השביחו] לאמצע ומה שאכלו אכלו מן האמצע לפי שהם נטפלים

170 בתפיסת הבית אחר אבי אביהם. אבל יותר מכאן כאחרים דמו ואם השביחו או שאכלו הללו תובעים שבחם והללו תובעים מהם מזונותיהם מפני שהם כנכרים שהשביחו או שאכלו שהרי אין להם לעצמם חלק בנכסים אלא מקרובות אבי אביהם וכבר נתרחקו קרובתם, ולפיכך אין להם להתפרנס, וכן אם [השביחו] שמין להם כאריסים. זהו הדרך הטוב והישר בענין זה +עיי' מגיד משנה בהלכות נחלות פ"י הל' ג שהביא תוספתא זו ופירשה כפשטה באחים הניזונים ומתפרנסים מתפוסת הבית דמסתמא מחלו זה לזה וגם הרמב"ן בחידושי

175 לבבא בתרא קמ"ב הביא ירושלמי זה ותוספתא זו ופירשן כפשטן ושם סיים: ויש לרב ר' אברהם בן דוד ז"ל דברים אחרים בכל זה ומה שנראה יותר נכון כתבתי ע"ש+. אבל אם מתו האבות ונשארו הנכסים משותפים בין הבנים אפילו עד כמה דורות אם השביחו האחרים את הנכסים השביחו לאמצע, ומה שאכלו אכלו מן האמצע שהרי יורשים שותפים הם. והכי אמרינן באשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע, ואוקימנא באשה יורשת

+בבא בתרא קמ"ב א+ דהויא לה כאחין השותפין ולא מפלגינן בהיאך יורשת בין יורשת קרובה ליורשת רחוקה, ובכל [ענין] השביחה לאמצע. ברם צריך את למילף הא דאמרינן בתוספתא מה שהשביחו הנכסים השביחו לאמצע וכ"ש אם השביחו האבות ולא קא מפליג בין גדולים לקטנים, ומתני' נמי דיקא דקתני וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע בין בגדולים בין בקטנים קאמר. וקשיא לן, א"כ רישא דמתני' מ"ט קתני הניח בנים גדולים וקטנים, דמשמע דגדולים לקטנים הוא דקא מחלי הא גדולים לגדולים לא מחלי. ועוד

185 דמשמע דגדולים לקטנים הוא דאמרינן השביחו לאמצע משום דאין מורידין קרוב לנכסי קטן +בבא מציעא טל א+ ושלא ברשות נחות, אבל דגדולים לגדולים דל"ל הכי השביחו לעצמן. ולא היא, דאפילו גדולים לגדולים כיון דידעי אהדדי מחלי הני להנך, והא דנקט גדולים וקטנים משום סיפא דכי אמרו גדולים בב"ד ראו מה שהניח אבינו לנו וכו', השביחו לעצמן, ואע"ג דב"ד שלא כדין עביד דהא אין מורידין קרוב לנכסי קטן, אפ"ה כיון דברשות ב"ד עבוד השביחו לעצמן. תדע דהא זווי דיתמי לא קפדינן בהו ומורידין קרוב לנכסי קטן והכי פסקי רבוותא. ואפ"ה אי לאו דרב ספרא דגברא רבה הוא ולא שביק גירסיה וטרח לאחריני הא איניש אחרינא כה"ג

190 השביח לאמצע, אלמא טעמא דמתני' לאו משום דאין מורידין קרוב לנכסי קטן הוא אלא משום דירשים שותפים נינהו כיון דידעי אהדדי (ולא) [וקא] משבחי מחלי גבי הדדי מה שאין כן בשותפין בעלמא, דאלו גבי שותפים דעלמא אמר שמואל שותף כיווד ברשות דמי +בבא בתרא מב ב+ לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. והא דאמרינן בתוספתא וכן הם לא יאמרו לו תן לנו מה שאכלו בניך דוקא מה שאכלו, דכיון דאכלו ולא מיחו בהם שוב אין מחשבין עמהם מזונותיהם דומיא דמה שהשביחו

195 דבלא מודעא השביחו. אבל לכתחלה אם באו האחים לעכב עליו שלא יאכלו בניו של זה מן האמצע יכולים הם לעכב, שהרי אף באחים עצמן שנינו +שם קלט א+ אין הגדולים מתפרנסים על הקטנים ואין הקטנים נזונים על הגדולים. ופירשו רבוותא ז"ל אין הקטנים ניזונים [מזונות] יתרים הצריכין לקטן יותר מן הגדול אלא מחלק

בס"ד, ו' בטבת תשס"א.

200 עצמן אבל לא מן האמצע + עיין טור וב"י חו"מ סי' רפו בשם ר' ישעיה + וכ"ש בנים ובני בנים של אחד מהם שהם יכולים [לעכב] זה על זה. כך נראה לי באמת ובכבוד. ומה דגרסי נמי התם בירושלמי אמר רבי אמי (בין) [בן] שנראה חלוק מה שגל סגל לעצמו, כהדא חד בר נש [אתעבר] [אתעביד] סופר בעא אחוי מפלג עמיה אתא עובדא קומי רבי אמי אמר כך אנו אומרים אדם שמצא מציאה אחיו חולקים עמו + בתמיה +. כך נראה לי פי' (בין) [בן] שהיה מקבל פרס מאביו וקמץ מעיסתו ומזונותיו וסגל מאותו קמוץ סגולה בין בחיי אביו בין לאחר מותו מה [שסגלה] [שסגל] סגל לעצמו אעפ"י שהן שותפין לגמרי לאחר מיתת אביהם, מפני שאותה סגולה כמציאה הוא שאינה באה מכח נכסי השתוף. ואשמועינן רבי אמי תרתי, חדא שאעפ"י שסמוך על שלחן אביו מציאתו לאביו + בבא מציעא יב + זה כיון שחלק בקבול פרס מותר לעצמו הן וכל מה שסגל מהם סגל לעצמו. 205 ואף על פי שהסגולה הזאת הרי היא כמציאה, ואשמועינן תו כי האחים השותפין מציאתן לעצמן. והא מלתא שמעינן לה מהאי עובדא דההוא בר נש דאתעבר סופר וכו'. והאי דאמר כהדא לאו דדמי אהדדי לגמרי, אלא תרויהו כמציאה נינהו ומציאתן לעצמן. ומלתא דההוא עובדא הוה רבותא טפי דלא מבעיא סגולת הקמוץ שקמץ מעיסתו שהיא לעצמו שהרי באה מכח המזונות שלו ואם רצה כבר אכלו מעיקרא, אלא אפילו סגולת מציאה הבאה לו מעלמא הרי היא לעצמו. ואם כהדא א"ר אמי מציאתו לעצמו כ"ש בהאי. והאי דאמר כהדא כלומר שאפילו בגדולה מזו אמר ר' אמי מציאתו לעצמו.

שיטה מקובצת, שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קמ"ב

והרא"ם ז"ל כתב וזה לשונו:

215 דוקא לאומנות המלך אבל שלא לאומנות המלך כיון שאין האחים מתעסקים עמו באותו האומנות אלא הוא לבדו (הוא) המתעסק בה אף על גב דמנוהו מחמת אחים לעצמו וכל שכן אם מינוהו מחמת עצמו. עד כאן:

תוספות רי"ד, תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף קמ"ב

מהדורא תליתאה

220 (ח) האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות נפל לאמצע פי' נרא' לי שהבריתא שמביא בהלכה היא באה לפרש המשנה דדוקא אם מחמת כל האחין לקחוהו שהי' להם חוק ליטול מכל בית ובית אחד או נפל לאמצע אבל אם מחמת עצמו לעצמו שכל אונס שיארע לאחד מן השותפין בין אם עומדין בעור בין אם יוצאין חוץ לעיר להרויח הכל הוא לעצמו. וסיפא דמתני' דקתני חלה ונתרפא ונתרפא משל עצמו ארישא קאי וה"ק אע"ג דנפל לאומנות מחמת כל האחין אם חלה שם באותה האומנות ונתרפא משל עצמו ומפרש בגמרא ל"ש אלא שחלה בפשיעה אבל באונס נתרפא מן האמצעי ודוקא כשנפל מחמת כל האחין אבל אם מחמת עצמו אפילו חלה באונס נתרפא משל עצמו ואע"פ שהן שותפין שכל אונס שיארע לאחד מן השותפין לעצמו הוא וה"ה אם מצא מציאה 225 ואע"פ שאין להם עסק כ"א עסק השותפות כך נראה לי ולא כמו שכתבתי במה"ק: